

23 april 2025

Uitgave van de Leido Academy, het thema-netwerk voor LevenLang Leren

2 + 4 = 4
(2+2 modellen)

met LeiDocument 107 als 'bijlage'

1 Inleiding

In een vorige nieuwsbrief is gesteld dat er veel discussies en dus ook veel vragen zijn over het mogen en kunnen hanteren van zgn. 2+2-modellen binnen het hbo, dus bijvoorbeeld na de Ad opgaan voor een Bachelor. Naar aanleiding daarvan bereikten ons vanuit diverse hoeken het verzoek om die modellen nog eens verder toe te lichten. Dat doen we uiteraard graag (al blijft het een aanpak die naar alle waarschijnlijkheid op meerdere punten bepaalde wettelijke aanpassingen vereist en ja, dat is altijd weer een lastige weg om te doorlopen).

2 Eigenlijk het belangrijkste is...

Wat we eigenlijk als uitgangspunt beschouwen is dat zo'n model pas nu veel meer aandacht kan krijgen omdat de Ad-opleidingen sinds 2018 als volwaardige en zelfstandige trajecten worden aangeboden. Ze zijn daarmee in de afgelopen jaren veel meer dan daarvoor een eigen leven gaan leiden. Toch is het van belang om heel concreet vanuit de Ad te blijven bezien hoe de bezitter van het Ad-getuigschrift een aanvullend programma kan volgen om de graad Bachelor te verwerven¹. Deze doelstelling is steeds als uitgangspunt te nemen binnen het onderwijsstelsel, maar wel heel nadrukkelijk in de wetenschap dat er de volledige vrijheid is om het Ad-programma met eigen leerdoelen vorm te geven en aan te bieden, los van bepaalde bacheloropleidingen.

Dat alles bij elkaar vraagt om een soort 'scenario-studie' – een exercitie die eigenlijk in 2018 had moeten geschieden, maar met alle hectiek rond de vormgeving van het stelsel is er niet veel in die richting gebeurd. Het Overlegplatform Ad's heeft echter wel een document opgesteld rond de doorstroom met een Ad naar een bacheloropleiding, met een aantal opties en dat is dat een prima basis voor verdere beschouwingen².

3 Modellen 2+2

Er zijn eigenlijk twee soorten 2+2-modellen die in het kader van deze nieuwsbrief van belang worden geacht:

1. Na de Ad van 2 jaren studie³ wordt een aanvullend bachelorprogramma van 2 jaren gevolgd. Daarbij is het aantal studiepunten (minimaal) 240, bij een vorm van verwantschap⁴.

¹ Let alvast goed op deze formulering. Het is na de Ad een programma gaan volgen zodat aan het eind het zo is dat de leeruitkomsten van de complete leerroute voldoen aan de eisen van niveau 6, dus van de Bachelor in het algemeen. Dat is wat anders dan instromen bij een bacheloropleiding om daarbinnen een programma te volgen, en dus ook leidt tot de graad Bachelor.

² In het bijgevoegde LeiDocument 107 besteden we aandacht aan de situatie dat de Ad en de Bachelor wel verwant zijn maar vervolgens verschillende inrichtingen kennen – dus van variant verschillen. Iemand wil bijv. na een voltijdse Ad naar een deeltijdse of duale bacheloropleiding, maar wat te doen als de hogescholen die varianten niet aanbiedt... We geven in het LeiDocument een korte beschouwing op dit punt.

³ Een Ad-programma mag wettelijk meer dan 120 studiepunten omvatten. Dat gebeurt eigenlijk echter niet omdat een studiejaar 60 punten kent (zo staat het in de wet) en dan is de nominale duur 2 jaren.

⁴ Over dat deze leerlijn 240 of mogelijk wat meer studiepunten kan omvatten (bijv. met een brugdeel) wordt in de wet of een andere regeling geen uitspraak gedaan. Het is theoretisch mogelijk dat het minder dan 240 is, net zoals een vwo'er in voorkomend geval een hbo-bacheloropleiding in 3 jaren, met 180 studiepunten, mag doorlopen. Op het getuigschrift staat wel dat de leeruitkomsten behoren bij een regulier programma voor studenten zonder die aanvullende optie en minimaal 4 jaren vraagt, dus 240 studiepunten kent. Eenzelfde aanpak kan dus gelden voor Ad'ers, bij een specifieke constructie.

2. Iedereen die zich inschrijft met als doel de Bachelor te behalen, volgt eerst een Ad-opleiding, om vervolgens de laatste twee jaren van een bacheloropleiding te doen. Het geheel is dan ook (minimaal) 240 studiepunten, maar het probleem is dat de Ad gewoon een volledige opleiding is maar de Bachelor echter niet – met alleen maar het derde en vierde leerjaar. Binnen de huidige wetgeving is dit niet mogelijk, het hebben van een halve bacheloropleiding.

4 Hoe dit te combineren tot een nieuwe aanpak...

We kunnen bezien hoe deze twee modellen tot iets nieuws en werkbaars kunnen leiden.

4.1 Model 1 nog even bekeken

Bij het eerste model 2+2 moet de Ad'er zich op basis van een daarvoor afgesproken (of op de website vermelde) procedure aanmelden bij een bacheloropleiding om te vernemen wat er in het aanvullend programma is opgenomen⁵. Dat kan bijvoorbeeld zijn:

- Het derde en vierde jaar van die bacheloropleiding, hetgeen betekent dat de eerste twee jaren van deze bacheloropleiding op een bepaalde manier gelijkwaardig zijn aan het Ad-programma;
- Er wordt een selectie gemaakt uit de eenheden die beschikbaar zijn bij de bacheloropleiding en die samen als een aanvullend programma zorgen voor het bereiken van niveau 6 binnen het opleidingsprofiel ervan;
- Er is een mogelijkheid om voort te bouwen op het Ad-programma, op een dusdanige wijze dat er sprake is van een eigen leerlijn, dus van een specifieke afstudeerrichting binnen de bacheloropleiding.

In alle gevallen betekent het dat de student afhankelijk is van de opties die de ontvangende bacheloropleiding in huis heeft (wat overigens kan verschillen per hogeschool, met een licentie voor eenzelfde bacheloropleiding, dus een student kan gaan 'shoppen'). Het management van de Ad-opleiding heeft uiteraard binnen de eigen hogeschool de benodigde contacten, maar de verantwoordelijkheden bij de Ad en de Bachelor kunnen zijn verdeeld. Natuurlijk zijn er hogescholen die de Ad en de Bachelor onder hetzelfde management plaatsen. Dat kan goed werken, maar misschien houden de opleidingen elkaar wel zo in een onnodige houdgreep...

Een ander punt is dat de Ad's en de bijbehorende bacheloropleidingen hun eigen vestigingsplaatsen kunnen hebben, denkend aan de Professional Associate Colleges (Roosendaal, Amersfoort e.d.). Dat betekent dat Ad'ers mogelijk moeten verhuizen of langer dienen te reizen. Maar ze kunnen dan ook voor een andere hogeschool kiezen als deze ook in die regio opereert.

4.2 Het model "2+2 = Ad+halve B"

Dit model duikt vooral op bij deeltijdse opleidingen. Werkenden en daarbij passende doelgroepen zien graag dat ze in stappen een leerlijn kunnen doorlopen. Dus eerst de Ad behalen, zien wat dit inhoudt voor het werk en de loopbaan, en dan besluiten direct of na enige tijd verder te gaan met het aanvullend bachelorprogramma. Daarbij kijken ze uiteraard waar dat programma het beste is te volgen, zonder veel tijd kwijt te zijn aan reizen. Dat kan echter wel nodig zijn als ze hun Ad bij een PAC volgen en de bacheloropleiding 'ergens verderop is te vinden'. Dat zal een stevige drempel zijn voor het vervolg⁶.

Een dergelijke flexibele aanpak past meer in ons stelsel, maar als die bacheloropleiding er alleen maar is voor de Ad'ers, zonder de eerste fase, lopen de aanbieders tegen de wettelijke muur op. Een 'halve' bacheloropleiding staat niet in de WHW als een traject dat bijvoorbeeld valt onder de accreditatie, ook niet als met dat programma aan het eind aan alle eisen is voldaan voor de leeruitkomsten, de eindtermen e.d. – aan de hand van de Dublin Descriptoren vast te stellen. Het mag ook niet met het argument dat dit specifiek voor de doelgroep Ad'ers is, met een vorm van maatwerk. Helaas voor scholen met de beste bedoelingen voor hun deeltijdse en duale studenten.

⁵ Het gaat om de instroom met een Ad-getuigschrift in een bacheloropleiding en niet om formeel helemaal vanaf het begin van de opleiding te worden ingeschreven – en vervolgens vrijgesteld te worden van eenheden van de bacheloropleiding op basis van wat binnen de Ad is gedaan. In de statistieken worden deze Ad'ers uiteraard ook niet meer als nieuwe hbo'ers meegeteld. Het is derhalve een vorm van zij-instroom, met een specifieke status.

⁶ In Engeland wordt de Short Cycle, de Foundation Degree, vaak gegeven bij een Further Education College elders, met een licentie van een universiteit. Dat is net als dat de Ad in ons land bij een ROC deels is onder te brengen. Maar Engeland zijn de reisafstanden veel groter en zo is die constructie goed te gebruiken.

5 Stel dat je vrijheid hebt om in samenhang een Ad en Bachelor te starten...

Laten we een gedachtenexercitie doen bijvoorbeeld door vanaf scratch te beginnen met een Ad en een Bachelor. De niveaus 5 en 6 moeten worden aangetoond zodanig dat in het werkveld voor allerlei duidelijk herkenbare functies en af te bakenen werkzaamheden bezitters van formele getuigschriften beschikbaar komen.

Nu is bekend dat met de groei van het aantal afgestudeerde Ad'ers het steeds vaker te zien is dat zij aan het werk gaan en in de jaren daarna allerlei certificaten behalen, passend bij de baan maar die ook een bijdrage leveren aan de doorgroei binnen het bedrijf of organisatie (of als zelfstandig ondernemer). Het zijn vaak certificaten voor programma's op 6, misschien ook 5 en 7, maar op die wijze kunnen ze aan de slag op een werkplek waarvoor ook een afgestudeerde Bachelor in aanmerking zou kunnen komen. 'Zou', want de 'unieke' Ad'er met een bundel certificaten op 5, 6 en 7 neemt een positie in waaraan nauwelijks Bachelor-alumni (direct en snel) zullen voldoen.

Maar die Ad'er is hiermee eigenlijk al werkende weg iemand geworden die zonder al te veel moeite een bacheloropleiding zou kunnen afronden... als deze zou bestaan... ingevuld in het tweede deel ervan met die verworven certificaten en een aantal aanvullende en bijpassende leeruitkomsten (vrij in te vullen, op basis van een minor, de afstudeeropdracht en een deel van de stage, dus het werkplekieren).

Structuur qua opzet

Anders gezegd, naast de Ad ontstaat er als het ware organisch een nieuw bachelorprogramma dat aan de ene kant het aanvullend programma omvat en aan de andere kant het Ad-programma als eerste fase kent. Door deze structuur is er aldus een leerlijn ingericht van niveau 4 naar niveau 6 die in de praktijk behoorlijk rechtlijnig omhoog loopt – vaak binnen functiehuizen, zou je kunnen zeggen. In een plaatje kun je dan de volgende situatie aantreffen, met de Ad als hebbende de status van een 'niche programma':

Bachelor jaar 4	
Bachelor jaar 3	
Ad-jaar 2 met aan het eind een WE of DE	Bachelor jaar 2 met aan het eind een DE
Ad-jaar 1	Bachelor jaar 1

WE = Werkveld Eenheid, voor degenen die opteren voor aan het werk gaan met de Ad.

DE = Doorstroom Eenheid, voor degenen die opteren voor het aanvullend bachelorprogramma bij de Ad en voor degenen die als bachelorstudent 'gewoon' doorstromen naar het derde leerjaar.

Deze eenheden kennen vergelijkbare leeruitkomsten, maar met hun eigen context. Ze zijn te beschouwen als een 'minor'. Het afsluitend Ad-examen is in dit geval het formeel vaststellen of alle eenheden met voldoende resultaat zijn afgesloten.

Het programma van de Ad is verder identiek aan de eerste twee jaren van de Bachelor. Dat is het gevolg van de 'verticale' ordening van de functies, banen en werkzaamheden die horen bij de Ad en de Bachelor. Bovendien is de Ad op zich als een zelfstandige opleiding te beschouwen, als een 'niche' voor het werkveld, en er daarmee voor zorgend dat de laatste twee bachelorjaren hun eigen identiteit kennen (doelmatigheid, niveau, relevantie, leeruitkomsten e.d.).

Dit betekent dus...

- Iemand die gaat studeren in het hbo kan kiezen voor de Ad dan wel de Bachelor;
- Ze volgen allebei hetzelfde programma in het eerste leerjaar;
- Aan het eind van het eerste jaar wordt een keuze gemaakt voor doorgaan met de Ad resp. de Bachelor of voor het overstappen, van de Ad naar de Bachelor dan wel van de Bachelor naar de Ad;
- De Ad'ers kiezen in het tweede jaar de WE dan wel de DE. De Bachelorstudenten volgen regulier de DE, als onderdeel van hun leerlijn.

Overstap van Bachelor naar de Ad

Er zal ook nog sprake zijn van een groep met studenten die in het tweede bachelorjaar merken dat ze toch liever de Ad willen behalen, om daarmee aan het werk te gaan. Zij kunnen een tweede formele inschrijving plegen bij de Ad en de WE volgen, om zo op een formele wijze het Ad-getuigschrift te verwerven.

Combinatie van twee modellen

Dit geheel is een combinatie van beide 2+2-modellen. De Ad'er kan met een tweejarig aanvullend programma de graad Bachelor behalen, de Bachelor volgt een vierjarig programma, opgedeeld in twee stukken die in elkaars verlengde liggen.

Accreditatie

Zowel de Ad als de Bachelor kunnen als opleiding worden geaccrediteerd. Er is sprake van een volledige bacheloropleiding. Daarmee wordt voorkomen dat er halve bacheloropleiding (alleen het aanvullend programma) ontstaat.

Het is derhalve van belang om aan te tonen dat deze constructie hoort bij dit type Ad's en de Bachelors die passen bij 'doorgroeïende' werkenden met een Ad-getuigschrift. Het is aldus maar beperkt bruikbaar als model!

Aanbieder

Een interessant scenario doet zich voor als de Ad in een regio als een niche valt te beschouwen, dus nadrukkelijk is geënt op wat zich in het regionale werkveld afspeelt. Het kan daarbij zo zijn dat deze Ad is ondergebracht in een eigen vestigingsplaats, als Professional Associate College (PAC). In dat geval ligt het voor de hand dat daar ook de Bachelor wordt verzorgd, onder aansturing van het management van het PAC.

6 Voor bestaande koppels

De aanpak die hierboven is geschetst, kan uiteraard ook worden ingezet voor bestaande Ad-opleidingen. Men kan gaan onderzoeken hoe hun alumni zich bewegen op de arbeidsmarkt, samen uit te voeren met vertegenwoordigers van het werkveld (de beroepenveldcommissie wellicht). Dan kan blijken dat die personen binnen hun organisatie werkplek-gerelateerde scholing volgen en zo in functies in het bedrijf terechtkomen waar (ook) bachelorafgestudeerden voor in aanmerking kunnen komen, maar dan wel nadrukkelijk met aanvullende scholing. Het is misschien wel zo dat in de huidige situatie de Ad'ers bij die desbetreffende bacheloropleiding instromen en hun 'eigen afstudeerrichting' mogen volgen, om toch nog zo dicht mogelijk bij die functies te komen.

Vervolgens wordt in goede samenspraak bekeken wat de beste oplossing en of dit samenspel erin kan resulteren dat er een nieuwe bacheloropleiding wordt aangevraagd, zodanig dat het model ontstaat waarover we het hier in deze nieuwsbrief hebben. De NVAO leest mee, dus misschien dat er binnenkort uit die hoek een mooi bericht gaat komen.

7 Kortom

Hetgeen in deze nieuwsbrief aan de orde wordt gesteld is een serieuze poging om gebruik te maken van de mogelijkheden die een Ad kan bieden bij flexibilisering binnen het hoger onderwijs. Het op deze wijze zorgen voor een specifieke bacheloropleiding met een mix van 2+2-modellen draagt daaraan bij. Je zou dit min of meer kunnen bezien als een constructie die ook in het wo wordt gebruikt met de Bachelor en de Master. Het gehele wo-traject wordt eigenlijk als een combinatie ervan gezien, maar wel met een eigen accreditatie voor beide onderdelen. Studenten die de wo-bachelor hebben behaald kunnen een keuze maken uit een aanvullende (veelal verwante) Master van 1 tot 2 jaren (soms wat langer). Als in het hbo het aanvullende bachelorprogramma nadrukkelijk wordt gezien als een vervolg van de Ad, is het eveneens een kwestie van flexibel stapelen.

Kortom, het is een voorzet die rijp is om ingekopt te worden, met de Ad die in de regio's meer en meer speelruimte krijgt. Door te kijken naar 'verticale' beroepslijnen en daarmee samenhangende 'gestapelde' leerlijnen kunnen er mooie constructies worden vormgegeven.

8 Bijlage

Bij deze nieuwsbrief hoort LeiDocument 107 als bijlage. Daarin wordt gekeken naar de doorstroom vanuit de Ad naar een aanvullend bachelorprogramma als daarbij de student van variant wil gaan wisselen – bijvoorbeeld van een voltijdse Ad naar een deeltijdse Bachelor. Kan dat altijd? Wat zijn dan de problemen? In dat document lopen we dit na, globaal, zonder al teveel details... Er zal later een aparte nieuwsbrief over verschijnen.